خوێندنەوەیەك بۆ ڕۆمانی ڕێژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم … دلشاد کاوانی

“ڕۆمانی ڕێژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم. جوانتر لەوەی کە هەیە دەنووسرێتەوە:
دلشاد کاوانی چیڕۆکنووس

دوا ئەوەی دەستم دایە خوێندنەوەی ڕۆمانی ڕێژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم، نەمتوانی وەک چەندەها کتێبی تر تەنیا بۆ خوێندنەوە و چێژێکی خودی بە سەریدا تێپەڕم، چونکە ئەو ڕۆمانە بۆ من جێگای سەرنج و چێژێکی تایبەتی تر بوو، ڕوونتر بڵێم وەک یەکێک لە کتێبە جوان و سەرنج ڕاکێشەکان دێتە هەژمار، کە خوێنەر ناچار دەکات دوای خوێندنەوەی هەست بکات شتێکی تازە و وانەیەکی نوێ لە ژیان فێر بووبێت و بە تایبەتی لە بواری کتێب سازیدا، پێوستە بگوترێ ئارام محمد تا بڵێی جوانـنووس و ورد، بە دیقەت و بە سەلیقە دەنووسێ، وەک چۆن تەنانەت بەشێک لە نووسەرە گەورە و دیارەکانی کوردی کێشەی ڕێنوسی کوردییان هەیە بەڵام دەتوانم بڵێم ئارام چەن جوانـنووسە ئاواش باڵای لە پاکنووس و ڕێنووسێکی بێ غەل وغەش و کوردی زانێکی باشە.

بۆیەشە نووسەر هەر لە تایتڵ و ناوونیشانی ڕۆمانەکەیدا دێت و شتێکی جیاوازمان پێدەڵێ، ڕێژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم، کە لە واقع هیچ کەس ناتوانێ ڕێژێک لە ساڵەکانی تەمەنی لابەرێت و قەدەری ژیان بگۆڕێت. بەڵام نووسەر زۆر جوان و لێزانانە هەر لە دەستپێکی ڕۆمانەکەدا لە خوێنەر دەگەیەنێت، کە ئەو گەرەکییەتی قەدەرە ناخۆشەکان و ڕووداوە نەخوزراوەکان و ئازار و چەرمسەرییەکان، جارێکیتر لە ڕێگای نووسینەوە چیڕۆکی ژیان دەگۆڕێت و هەموو ناخۆشییەکانی ژیان دەخاتە ڕوو تا تاکی کورد لە قەدەری شووم و ناخۆش دوورخاتەوە، ئەویش لە باس کردنی ئازارەکانی خانەوادەیەک دەست پێدەکات و بوونی خێزانێکی هەم تەبا و هەم نا تەبا، تەبا بۆ خۆشەوستی و خەون بینین بە جوانییەکانی ژیان و نا تەبا بە هۆی ئاڵۆزی و ئازارە قوسەکانی ژیان و نەگبەتی و ترس و نەداری و بەرگە نەگرتنی سەختییەکان و کێشانی مەینەتییەکان.

ئەم ڕۆمانە پڕە لە گرێی دەروونی و دەرخستەی ئازارە شاراوەکانی مرۆڤ و هەندێ جوان لە ڕێگای نوستالیژیای کارەکتەری ڕۆمانەکە

دەمان گەڕێنێتەوە بۆ کۆڵانەکانی منداڵی، و سەرکەوتنی ڕۆمانەکە
لەوەدایە کە نووسەر وا لە خوێنەر دەکات کە خۆی بخاتە جێگای
کارەکتەری سەرەکی ڕۆمانەکە، یاخود بە ڕووێکی تڕ لێزانانە ئازاری
زۆرینەی شکستی پەروردەی منداڵی تاکی کورد باس دەکات و دەڵێ:
ڕۆژێک مامۆستایەک لێم تووڕەبوو، ئەویش گوتی: سەر خڕ تۆ بە قژت
زۆر شتت شاردۆتەوە، بۆ گوێ ناگریت! ئەمە کاردانەوەیەکی دەروونی
زۆر خراپی بۆ درووست کردم. دوای ئەو ڕووداوە لەگەڵ پێنج قوتابی
بە شەڕ هاتم. پێیان ڕادەبواردم و جنێویان پێم دەدا… دواتر نووسەر
ئەمەشی بۆ زیاد دەکات و دەڵێ: دەگوترێت قسەیەک دەتوانێت ئاڕاستەی
ژیانت بگۆڕێت. لیرە نووسەر زۆر ورد دەڕوانێ، تەنیا بە وشەی
((دەگوترێت)) کە بۆ ئەم پەڕەگرافە زیاد دەکات و ئەمەش زیتەڵی
نووسەرە و بە وریایی مامەڵەکردنییەتی لەگەڵ بابەتەکە، واتە
نووسەر نایەوەێ بێت و تەنیا وشە رێز بکات، بەڵکو گەرکیەتی باوەڕ
بە خوێنەر به□ن□□ت کە خۆی بە تەواوی ڕادەستی لۆمەو سەرزەنشتی
کۆمەڵگە نەکات، هەر چەند ئەمە بێ کاریگەریش نابێ.
ڕەنگە قسەکردن و نووسین لە سەر بابەتە ئەدەبییەکان بە تایبەت
ڕۆمان هێندە ئاسان نەبێت، یاخود بە ڕووێکی تر هەڵسەنگاندن بۆ ئەو
دەق و نووسینانەی کە وەک شاکارێکی جوان دەنووسرێنەوە پڕ بێت لە
وەسواسی و دوودڵی. بۆیە بۆ منیش ئاسان نیە پەنجە بخەمە سەر کەلێن
و ئەوەی ناوی دەنێن کەم و کەسری یاخود بە دیوە باوەکەی کە دەڵێن
ڕخنەی پۆز□تف و ن□گ□تیف ه□ر چەند بە دیدگای من ڕەخنە وکو خۆی
ڕەخنەیە، بینینە بە چاوێکی جیاواز تر، بۆیە ئەوەی منیش دەربارەی
ڕۆمانی ڕۆژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم دەنووسم ڕەنگە تەنیا بۆچونێکی
جیاواز بێت لە دونیابینی من بۆ دەقەکە لەگەل دونیابینی نووسەر یا
خود هەر لە بنەچەدا ئەوی ئەو ڕاستر بێ، بەڵام من هەر وا ڕاهاتووم
ئەوە دەنووسم کە خۆم باوڕم پێیەتی.
ئەوەی بۆمن جێگای هەڵوێستە کردن بوو، نووسەر لە بەشی (١٣) لاپەڕە
(٢٧) دەڵێ: زیاتر لە خوای ئاسمانەکان توورە دەبووین. لێرە نووسەر
یەکسەر ئەم دەقەی لە (رب السماوات) ی قورئان وەرگرتووە. چونە لە
کوردیدا تەنیا خوا بە کار دێت یان گەر باسی خوا بکەین دەڵێن خوا
لە ئاسمانە نەوەک لە ئاسمانەکانە، بەم جۆرەش لە دەقە قورئانیی□کەش
هەڵەی تێدەکەوێت چونکە لە قورئان لەپاڵ (رب السماوات) ڕاستەوخۆ
لە زۆربەی شوێنەکان (رب السماوات و الارض) یاخود (رب السماوات و
رب العرش العظیم) واتا خوای زەویی و ئاسمانەکان نەوەک بە تەنیا
خوا خوای ئاسمان بێت بەڵکو هی زەویشە بۆیە بە دیدگای من نووسەر
بیگوتبایە (زیاتر لە خوای ئاسمان تووڕە دەبووین) جوانتر دەبوو.
ئیجا لە لە بەشی (١٨) لاپەڕە (٣٣) نووسەر لە بڕی ئارەقە ئارەق بە

کاردێنێت، هەرچەندە وشەکەی لە ڕووی وشەو ئیدی□م□وه زۆر تەواوە بەڵام لەبەر ئەوەی ئێمە وشەی ع□ار□ق م□ان هەیە، واتە مەی و خواردنەوەی ئەلکهول، لە زۆربەی شوێنیش لە بەر نەبوونی پیتی ع لە کوردی بە هەمان عارەق دەڵێن ئارەق، بۆیە بەڕای من جوانتر دەبوو کە بڵێ ئارەقە ئەمە تەنیا بۆ ئەم ڕۆمانە نییە بەڵکو بۆ زۆربەی نووسەرانە کە جێ گۆڕکێ بکرێت لە نێوان ئەم دوو وشەیە.

هەروەها لە بەشی (٢٠) لاپەڕە (٣٧) دەڵێ: دکتۆر چەند ئەشیعەیەکی هێناو گوتی...) لێرە نووسەر نەیتوانیوە یان نەیووستووە خۆی لە وشە عەرەبیەکە رزگار بکات، چونکە مادام ناوی دکتۆری هێناوە زۆر ئاسان بوو بینووسیبایە: دکتۆر چەند، وێنەیەکی تیشکی هێناو گوتی...) بەمەش هەم دەبوو بە کوردی و هەم خوێنەریش دەیزانی مەبەستی وێنەی تیشکی پزیشکییە. هەروەها لە هەمان لاپەڕە نووسەر بە دیدگای من زیاد لە پێوست دەچێتە نێو وەسفە زانستییەکان ئەمەش بۆ خوێنەر تۆزێک پڕووکێنەرە، نووسەر خۆشی هەست بەمە دەکات، بۆیە لە بەشی (٢١) لە ڕێگای کارەکتەری سەرەکی دەڵێ: باوکم گوتی:...... ئەگەرنا تاقەتی گوێگرتنم لە حەکایەت نەماوە، تکادەکەم. هەرچەندە ئەمە بەسەر نووسەردا تێنەپەڕیو□ بەڵام بە بۆچوونی من نەبوونی باشتر بوو. بۆ بنەما زانستییەکان سەبارەت بە نەخۆشییە بایلۆژییەکانی مر□ق ئ□مە کاری من نیی□ لێشی نازانم ئایە ئەمە تاچەند بنەمایێکی زانستی هەیە کە دەڵێ: پێکەنین بۆ ماوەی دە تا پانزە خوولەک، دەبێتە هۆی سووتاندنی ڕێژەیەکی زۆری کالۆری، وزەی ژەمە خواردنێک بە سێ کاتژمێر دەبێتە سفر. لێرە پێوستە نووسەر بە تەواوی پشتی بە بنەمای زانستی پزیشکی بەستبێت، گەر نا بە ڕای من گەر تەنیا وەک خەیاڵ و فانتازیایێکی ئەدەبی ڕووت، دوور لە بنەما و پێچەوانەی زانستی پزیشکی بایلۆژی بەکاری بردبێت ئەمە هەڵەیەکی زەقە.

‌دواتر نووسەر زۆر بە جوانی دێت و داهێنان لە هونەری گۆڕینەوەی نامەدا دەکات کە پێشووتر من ئەم ڕێچکەیەم لە هیچ نووسەرێکی تر نەبینیوە، هەر چەندە لە لای زۆرێك لە چیرۆك نووس و ڕۆمان نووسان سەرجەم ڕێگا شاز و تایبەت و جیا جیا کانیان بە کار بردووە، بەڵام ئەوەی ئارام محمد لە هەموویان جیا دەکاتەوە ڕێگایەکی پەنهان و سادە کە ڕۆژانە نامەکان لەگەڵ سەرنشینەکان دەڕووات بێ ئەوەی کەسیش دەرك بەم شوێنە بەرێت ئەویش ژێر کوشنی ئۆتۆمبێلی دەست نیشان کردووە. بەتایبەتی کاتێ سەلیم باوکی سەفین نامەیەك لە ژێر کوشنی ئەو ئۆتۆمبێلە دەدۆزێتەوە، کە خۆی کێشاوە بە گەلابەیك و خاوەنی نامەکە مردووە و بە دۆزینەوەی ئەم نامەیە سەر لەبەری ژیانی کەسێکی ئاسایی کاسبکار دەگۆڕێت بۆ کەسێکی خەباتگێڕ و کورد

پەروەر. بە ڕاستی نووسەر لێرە خوێنەر تووشی شتێك دەکات و دەیخاتە بەردەم پرسێکی گەورەوە ئەمەش نیشانەی ئەوەیە کە ئەم ڕۆمانە پڕە لە ئەفراندن و دەقێکی زیندووە.
هەرچەند نووسەر لە بەشی پێشووتر زۆر بە جوانی باس لە شاردنەوەی نامە دەکات، لە ژێر کوشنی ئۆتۆمبێل کە وەك کارێکی ڕێکخستنی نهێنی نێو شار بەکار دەهات، بەڵام لە بەشی (39) و لاپەڕە (61) ئاسایی نییە کاتێ نووسەر دەڵێ: پێشتریش دەیان نامە و بەڵگەنامەی لە ناو کوشنیی سەیارە دۆزیبووەوە. نهێنی سەیر لە بەشێکی نامەکاندا هەبوون. لێرە نووسەر باس لە دۆزینەوەی دەیان نامە و بەڵگەنامەێ دەکات، بەڵام دواتر بە تەواوی تەرکیز دەخاتە سەر نامەکان، کە ڕۆی تێدەچێ نامەکان تا سەت نامە بچێت، بەڵام ئایە ئەمە ڕۆی تێدەچێت کە ئەم هەموو نامەیە بە ڕێکەوت بخەنە ناو کوشنی ئۆتۆمبێل و دواتر لە بیریان بچێت یان لێیان بکەوێت، چونکە نووسەر خۆی دەڵێت: ئۆتۆمبیل هەبووە چوار دەستی کردووە، بەڵام هێشتا نامەکان بە سەلامەتی گەیشتونەتە دەستی باوکم. کەوتە ئەمە ڕێکەوتێکی ڕووتە و پەیوەندی بە رێکخستن و شانەی نهێنییەوە نییە، بۆ گواستنەوەی نامەکان و گەیشتن بە دەستی سەلیم، بۆیە ژمارەی نامەکان زیاد لە پێوستن و دەکرێ نووسەر بڵێ: پێشتریش دەیان بەڵگەنامە و چەند نامەیەکی لە ناو کوشنیی سەیارە دۆزیبووەوە. نهێنی سەیر لە بەشێکی نامەکاندا هەبوون. بەمەش زۆر جوانتر دەبوو.
دواتر نووسەر دێت و لە لاپەڕە (55) بەشی (33) باسی بازرگانانی شار دەکات و لە وێ بە ئەنقەست یاخود بەبێ ویستوو و ئاگایی بازرگانانی شار بە ترسنۆك دەناسێنێ و دەڵێ: ئەگەر چی زۆربەی بازرگانەکان ترسنۆکن، بەڵام ئەو نەدەترسا. بەپێ ئەوەی کە نووسەر باسی ڕوداوێکی شۆڕشگێری گەلێك دەکات و بە تایبەتی ڕووداوەکان لە شاری هەولێر ڕوو دەدەن، بۆیە بە ترسنۆك ناساندنی زۆربەی چینێکی کۆمەڵگە گەر کەمێنەیەکش بازرگان بن، من بەڕەوای نابینم و وەك تۆمەت بەخشینەوەیەك دێتە بەرچاو زۆر ئاسایی بوو کە بڵێ: زۆبەی بازرگانەکان بۆ ویدژانن. چونکە ڕاستەوخۆ مامەڵە لەگەڵ قووتی خەڵك دەکەن بەڵام ترس و نەترسان شتێکی خودییە ڕەنگە زۆر بازرگانیش هەبووبێ خاوەن هەڵوێست بوون و پیتاك و پارە و کەل و پەلیان بۆ شۆڕش دەنارد و بە هەر ئاشکرا بوونێك ملیان دەچووە بەر پەتی سێدارە.
پاشان نووسەر لە لاپەڕە (129) ی بەشی (82) دەڵێ: نازانم لەگەڵ ئەو دۆخەدا ئێمە بێئیش بووین، کەس جگەرەی نەدەکڕی، بازار شێوا بوو. منیش نازانم نووسەر ئەو ((نازانم))ی بۆ لەو شوێنەدانەوە چونکە لەگەڵ ئەم دەقە ناگونجێ بەڵکو پرسیاریش لای خوێنەر دروستدەکات

ئایە گەر خودی کارەکتەرەکە خۆی نەزانێ ئایە بێ کار بووە یان نا ئەکێ دەزانێ؟ بۆیە ڕەنگە ئەمەی بە مەبەستێکی تر بەکار هێنابێ و هەڵەی خاڵبەندیش بووبێ، چونکە تەنیا یەك فاریزە لە وانەیە گرفتەکەی چارەسەر بکردبووایە.

نووسەر لە شوێنێکدا زۆر بە جوانی پەیامێکی لە ڕێگای گێڕانەوەی سەفین سەبارەت بەنامەکانی باوکی کە چۆن لە دوانامەکانیدا باوکی ووشەی پاڵەوان لە بیرەوەری نامەکانیدا بەهۆی ترس لە ڕێژم دەسڕێتەوە، کەچی کوڕەکەی لە خەمی بە پاڵەوان ناساندنی باوکییەتی و لە هەومی شۆڕش بووندا گیری خواردەوە، بەڵام باوکی هەر لە سەرەتادا لەوەتێگشتووە شۆڕش بۆ پاڵەوانەکان ماڵ نییە، بەڵکو ترسنۆك و بێدەسەڵاتەکان لێی دەخۆن. بۆیە نووسەر لە نێوان دوو نەوەو دوو بەرەی جیاوازدا دەرەنجامەکان مێژوویانە دەخاتە ڕوو دەتوانم بڵێم پێویستە ((ڕۆمانی ڕۆژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم)) بەتایبەتی وەك بەشێکی مێژوویی دوای ڕاپەڕین بخرێتە ئەرشیفی نەتەوەییەوە. چونکە ئارام محمد زۆر بە دیقەت و بە بەرپرسیارییەوە هەڵساوە مێژووی شۆڕش لە ساڵانی 1989 تاکو ساڵی 1992 زۆر بە جوانی و وەك خۆی ئەو لایەنانە‌ی مێژوونووسان و ڕۆژنامەنووس و لێکۆڵەران لایان لێنەکردۆتەوە ئارام محمد توانیووەیەتی لە ڕۆمانی ڕۆژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم بۆ مێژوو وەك خۆی بخاتە ڕوو.

جگە لەمەش ڕەنگە من نەمتوانیبێ هەقی تەواوم بە لایەنە جوانەکانی ڕۆمانە کە‌ دابێت و هەڵبەتە لە ژیاندا هیچ بوونێك بێ کەمو کوڕی نییە، بەڵام بەڕاستی تەکنینك و گێڕانەوە و گەڕانەوەی کۆتایی بۆ سەرتا لەو ڕۆماندا هونەرێکی جوانی چیڕۆکنووسی و نووسینێکی بێ هاوتایە و دەکرێ بڵێن ئارام محمد لە ((ڕۆمانی ڕۆژێک لەو ساڵانە هەڵدەگرم)) ڕێچکەی خۆی وەرگرتووە.